AÑA 10

1

JANUARI 1979

NA

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

SIMAR JAN. 1979: A.P.A. - bijscholing leerkrachten, indexering loopt achter, pag. 1

●

Kiko a pasa na Aruba den 1978? Bou di e habitantenan individualmente e dependensia ta krese, pag. 4

●

Traha na WONGCO: "Silent girls, (un) holy girls", pag. 7

(foto: WONGCO San Nicolas)

redaktie

j. jutten, j. j. coutinho, r. r. kelly,
a. vrolijk, m. winklaar, m. guda en f. booi

redaktie-adres:
paradera 82

bank:
a.b.n., banknr. v. 62583
t.n.v. "vorm"

layout en fotografie:
r. de graaff

drukker:
v.a.d.

abonnementen:
ned. antillen NAf. 12,50 per jaar
nederland NAF. 16,— per jaar
overige landen NAf. 17,— per jaar

simar

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA
zuidstraat 11, oranjestad,
p.o.b. 582, oranjestad,
tel. 4219

sekretaresse kantoor:
mevr. f. alexander

vergaderplaats:
zuidstraat 11
tel. 4219; simar-leden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen

banken:
banco barclays antiliano v-224-1
algemene bank nederland v-62503

nieuwe leden:
kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, zuidstraat 11

AÑA 10 - NO. 1
JANUARI 1979

skol % komunidat

sindikato di maestronan di aruba

SIMAR

Laten we proberen dit jaar het kind centraal te stellen, ze verdienen het.

Het bestuur van de Simar hoopt dat 1979 in alle opzichten voor u allen een goed jaar zal zijn.
Hoewel er nog veel gedaan zal moeten worden voordat de bond naar wens funktioneert, geloven we toch dat we dit jaar met optimisme tegemoet kunnen zien. Als we weer een jaar verder zijn zal moeten blijken of dit optimisme inderdaad gerechtvaardigd is geweest of niet. Wij rekenen in ieder geval op uw loyale steun.
Van bepaalde zijde wordt weleens het verwijt gehoord, dat de Simar (lees: het bestuur van de Simar) niets voor het onderwijs doet. Wij zouden dit iets anders willen stellen: het is een feit dat te weinig leerkrachten meer voor het onderwijs doen dan strikt noodzakelijk is, terwijl er mogelijkheden te over zijn om het onderwijsgebeuren voor de leerlingen interessanter, prettiger en effektiever te maken.
Wij zouden daarom het volgende willen oorstellen: laat iedere leerkracht dit jaar proberen het kind werkelijk centraal te stellen in het onderwijs. Wij zijn het er allemaal mee eens dat dit zo zou moeten zijn, maar in de praktijk komt hier weinig van terecht o.a. door de druk van de leerstof, proefwerken, s.o.'s, examens en meer van dergelijke zaken.

jan. '79

Het moet mogelijk zijn dat de leerkrachten van elke school gezamenlijk bovengenoemd doel tenminste benaderen.
Het is beslist niet nodig lijdzaam af te wachten totdat de overheid, de Simar of wie dan ook iets voor het onderwijs gaan doen.
Dat er genoeg mogelijkheden zijn, zowel binnen als buiten het onderwijs om ons verdienstelijk te maken, moge blijken uit de Verklaring voor de Rechten van het Kind, waarin o.m. staat:
Het kind heeft:
— Recht op gelijkheid zonder onderscheid of achterstelling wegens ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politiek of ander inzicht.
— Recht op middelen om zich lichamelijk, geestelijk, zedelijk, intellektueel en maatschappelijk te ontwikkelen op een normale en gezonde wijze.
— Recht op naam en nationaliteit.
— Recht op voldoende voeding, huisvesting, ontspanning en medische zorg.
— Recht op bijzondere behandeling in geval het geestelijk of lichamelijk gestoord is.
— Recht op liefde, begrip en bescherming.
— Recht op kosteloos onderwijs, op spel en ontspanning.
— Recht op eerste noodhulp.
— Recht op bescherming tegen alle vormen van verwaarlozing, wreedheid en uitbuiting.
— Recht op bescherming tegen praktijken, die een onderscheid naar ras, geloof of anderszins beogen. Het dient te worden grootgebracht in een geest van begrip, verdraagzaamheid en vriendschap onder de volken.

A.P.A.

Naar aanleiding van Mensahero nr. 22, waarin wij een verslag gaven van de problemen bij de kleuterleidsters en hetgeen wij hierover naar voren brachten bij de diverse instanties (Departement, Ged. van Onderwijs, Min. van Onderwijs), hebben enkele leden — werkzaam aan de A.P.A. — gemeend hun lidmaatschap op te moeten zeggen.
Zij waren het niet eens met de door ons gestelde vragen m.b.t. dit onderwerp.
Het feit dat in het verslag van het gesprek met de Inspektrice voor Kleuteronderwijs stond: "Wel kwam naar voren dat ook zij verre van happy is met het feit dat dit jaar de opleiding weer van start is gegaan" en het feit dat in het gesprek met gedeputeerde v.d. Kuyp onze bevreemding is uitgesproken over het subsidieren van een B-opleiding voor kleuterleidsters, waarvoor maar 5 mensen zijn ingeschreven, vielen niet in goede aarde.
Het woord "ook" in de hierboven aangehaalde zin, impliceert volgens hun dat wij er hetzelfde over denken.
Men neemt het ons zeer kwalijk, dat wij niet eerst bij de A.P.A. informatie hieromtrent hebben ingewonnen.
Met betrekking tot deze kwestie willen wij graag onze visie uiteenzetten.
In de eerste plaats is het zo, dat wij een bepaalde werkwijze hebben uitgestippeld, waartoe ook een gesprek met de A.P.A.-docenten behoorde; wij waren daar echter op dat moment nog niet aan toe gekomen.
Voorts geloven wij dat wij over voldoende informatie beschikken, zowel van docenten, werkzaam of werkzaam geweest aan de A.P.A., als van studenten en pas afgestudeerden, om bepaalde vragen te kunnen lanceren.
Wij zijn inderdaad van mening dat de opleiding voor kleuterleidsters dit jaar niet van start had mogen gaan nu er al mensen zonder baan rondlopen.
Het is namelijk zo:
1. dat het kleuterleidsterscorps zéér jong is,
2. dat er een nieuwe tendens in het benoemingsbeleid te bemerken valt, n.l. dat gehuwden niet meer per definitie eruit gaan,
3. dat de bestaande kleuterklassen haast niet te vullen zijn,
4. dat de klassen veel kleiner zijn, dan ze volgens voorschrift mogen zijn.
Dit houdt redelijkerwijs in dat er niet steeds plaatsen openvallen. De docenten van de A.P.A. brengen als tegenargument naar voren dat wij "het voortbestaan van Arubaanse opleidingsinstituten bedreigen en de noodzaak van volksontwikkeling en het recht van het individu in deze ontkennen".
Wij geven toe dat iedereen recht heeft op verdere ontwikkeling en dat een opleiding er niet alleen hoeft te zijn voor de markt.
Echter, wij geloven niet dat dit het geval mag zijn met zo'n beroepsgerichte opleiding als die van de kleuterleidsters en zéker niet in een maatschappij waar geen andere gelijkwaardige arbeidsplaatsen zijn, waar deze mensen terecht kunnen.
En dan: Ondanks het feit dat aan de adspirant-kleuterleidsters meegedeeld wordt dat er geen garantie gegeven kan worden voor een baan na het doorlopen van de opleiding, is het bekend dat zij dit desondanks in hun achterhoofd hebben. Dit veroorzaakt heel wat problemen.
Het is volgens ons zaak niet teveel te theoretiseren, maar terdege rekening te houden met de praktijk.
Dat wij het voortbestaan van de Arubaanse opleidingsinstituten zouden bedreigen, geloven wij niet, omdat wij ervan overtuigd zijn dat deze — meer dan nu het geval is — een belangrijke taak kunnen vervullen op het gebied van onderwijsvernieuwing, inservice training van de leerkrachten e.d.
In de vergadering met de Minister van Onderwijs, waarbij de opleiding zoals u weet ook ter sprake is gekomen, bracht de Direkteur van het Departement van Onderwijs naar voren dat in een bespreking met de docenten van de A.P.A. gesteld is dat er ook gedacht moet worden aan de baan van de opleiders. Dit schijnt de heersende denktrant te zijn; soortgelijk argument wordt vaker aangevoerd.
Voor ons wegen éénmaal enkele arbeidsplaatsen niet op tegen jaarlijks een stel nieuwe erbij.
Bovendien zijn wij er niet van overtuigd dat het (misschien tijdelijk) stopzetten van de opleiding voor kleuterleidsters noodzakelijkerwijs moet leiden tot het wegvallen van de arbeidsplaatsen bij de opleiding. Wij refereren hier naar het opzetten van de al eerder genoemde suggestie van o.a. kursussen voor in-service training.

Indexering

"Vanwaar alwéér praten over Indexering?", zult u zich afvragen, "wij zijn net geïndexeerd".
Inderdaad, maar in de eerste plaats was dat nog de indexering per 1 juli en dat is dus inmiddels alweer een half jaar geleden. Bovendien is er in dat half jaar een nieuwe indexeringsregeling gekomen.
Per 1 juli 1978 geldt de volgende regeling: Als het indexcijfer (percentage van de stijging van de kosten van levensonderhoud) meer is dan 2%, wordt met ingang van de eerste van de vierde kalendermaand, gerekend vanaf de eerste van de kalendermaand waarin de laatste aanpassing plaats had, geïndexeerd.
Voorbeeld: de laatste aanpassing had (officieel) plaats in juli '78. Gerekend vanaf 1 juli (1e van de kalendermaand, waarin de laatste aanpassing plaats had), zou er dus per 1 oktober (1e van de 4e kalendermaand gerekend vanaf 1 juli) weer geïndexeerd moeten worden, indien het indexcijfer hoger ligt dan 2%. Is echter het indexcijfer minder dan 2%, dan wordt er met ingang van de eerste van de zevende kalendermaand, gerekend vanaf de eerste van de kalendermaand waarin de laatste aanpassing plaats had, geïndexeerd.
Houden we ons voorbeeld aan, dus gerekend vanaf 1 juli, dan zou dat per 1 januari moeten zijn, echter wederom indien het indexcijfer hoger ligt dan 2%.

Recht op gelijkheid zonder onderscheid of achterstelling wegens ras of huidskleur.

Is die 2% dan nog niet bereikt, dan wordt er pas geïndexeerd met ingang van de eerste van de tiende kalendermaand, dus volgens ons voorbeeld per 1 april.
Als ook dan het indexcijfer nog geen 2% is, dan met ingang van de eerste van de dertiende kalendermaand. Nog steeds berekend vanaf 1 juli '78, zou dat dus worden per 1 juli 1979.
Kort gezegd houdt deze regeling in dat er dus geen indexering plaatsvindt zolang het indexcijfer geen 2% of meer is.
In de Amigoe van 1 dec. l.l. heeft u kunnen lezen dat het indexcijfer in de maanden juli en augustus '78 in totaal met 2,3% gestegen is. In juli was de stijging 1,6% en in augustus bedroeg het 0,7%.
Dit betekent dat we volgens de nieuwe regeling per 1 oktober '78 weer geïndexeerd hadden moeten worden, hetgeen niet gebeurd is. Op 1 oktober was de indexering per 1 juli nog niet eens uitbetaald, laat staan dat we weer geïndexeerd zouden worden.
Deze nieuwe regeling is echter door het B.C. ingevoerd, zonder dat er met ons overleg in deze kwestie is geweest. We kunnen dus, dachten wij, gerust stellen dat dit een regeling is die het B.C. zelf voorstaat.
Waarom dan niet volgens de regeling te werk gaan? is onze, naar wij geloven, terechte vraag.
Het punt Indexering staat op de agenda voor de eerste r.p.c.-vergadering in het nieuwe jaar, om te kijken wat we hieraan gaan doen.

Oudercommissies

In de laatstgehouden Algemene Ledenvergadering kwam het punt "Oudercies" aan de orde.
Hoewel men het er over eens was dat de ouders meer bij het onderwijs betrokken zouden moeten worden, bleken er vragen te zijn t.a.v. verschillende punten:
— hoe moet de oprichting in zijn werk gaan,
— in hoeverre moeten de leerkrachten de stoot geven tot het oprichten van oudercies,
— wat is de rol van de leerkrachten in een oudercie.
Er kwam een voorstel uit de zaal om een commissie te vormen die als taak moet krijgen het verzamelen van informatie over oudercies in binnen- en buitenland.
De heer Jacques Thönissen heeft zich direkt voor deze commissie opgegeven en zou kijken of hij nog anderen hiervoor warm kon krijgen. Wij geloven dat dit hem wel is toevertrouwd.
Mochten er mensen zijn die ervoor voelen in deze commissie zitting te nemen, dan kunnen die kontakt opnemen met de heer Thönissen, Augustinuscollege.
Als de werkzaamheden van de commissie zijn afgerond, zal de informatie aan de scholen doorgestuurd worden. Vanuit de Simar zal dan het nodige gedaan worden om het oprichten van deze oudercies te stimuleren.
Het bestuur is bovendien van plan in één van de vergaderingen van de Onderwijskontakscommissie het punt Oudercies ter sprake te brengen om zodoende een idee te krijgen van de meningen van de onderwijsinstanties over deze commissies.

Repatrianten

Wij verzoeken de mensen die van plan zijn weg te gaan en in verband met hun vertrek informatie willen, op tijd kontakt op te nemen met het bestuur of de rechtspositiecommissie.
Vergadertijden: bestuur donderdag van 20.00 tot plm. 23.00 uur, r.p.c. dinsdag van 16.30 tot plm. 19.00 uur.
U kunt natuurlijk altijd eerst een afspraak maken.

van het BESTUUR

GRAWATA

Geagte redaktsie,
In het desembernummer van Skol i Kuminda steldt de heer Donk dat het nivaueau van het Nederlans van de Apastudenten op een zeer laag pijl licht. Hoe komt hij daarbei, laat hij liever eertst met beweise komen. De meeste van hun heeft ik les gegeven en ik weet dus dat het pijl niet waar is dat Donk zegt dat hij daar ligt, kortom zoals het klokje tuis tikt tikt hij nergens.

Hoochagtend,
Drs. A. Vogelzang

MASA

CESAR VALLEJO

Al fin de la batalle
y muerto el combatiente, vino hacia él un hombre
y le dijo: " ¡No mueras; te amo tanto!"
Pero el cadáver ¡ay! siguió muriendo.

Se le acercaron dos y repitiéronle:
" ¡No nos dejes! ¡Valor! ¡Vuelve a la vida!"
Pero el cadáver ¡ay! siguió muriendo.

Acudieron a él veinte, cien, mil, quinientos mil,
clamando: " ¡Tanto amor, y no poder nada contra
la muerte!"
Pero el cadáver ¡ay! siguió muriendo.

Le rodearon millones de individuos,
con un ruego común: " ¡Quédate hermano!"
Pero el cadáver ¡ay! siguió muriendo.

Entonces todos los hombres de la tierra
le rodearon; les vió el cadáver triste, emocionado;
incorporóse lentamente,
abrazó al primer hombre; echóse a andar . . .

(España, Aparta de mí este cáliz)
1940

ARUBA 1978

Kiko a pasa na Aruba den 1978?

Kiko a wordu hasi?

Por ser bisá ku a wordu trahá i ku tog ya pa añanan no tin ningun klase di desaroyo. Esaki ta pasobra ku ta wordu trahá riba independensia i independensia ta algo ku lo bai pasa den futuro; mas lihé ku e por bin ta na 1981, segun pronóstikonan di Betico Croes. Tur otro kos no tin importansia. Independensia ta manera un barko ku ta trese kuminda pa un isla leu den oceano. Tur hende a tende ku e barko lo bin pronto, tur habitante di e isla a laga nan trabou para i a bai para na oriya di lamá i ta buska den horizonte. Pero e barko no tin fin di jega . . . Nos ta tribi bisa djawó ku na 1981 Aruba lo no ta independiente. Pa e simpel motibo ku gobierno sentral no kier esaki i MEP no ta tribi karga e risikonan finansiero-ekonomiko ku un deklarashon di independensia de Aruba unilateralmente ta trese kuné.

INDEPENDENSIA: un palabra prostitui

Un dje palabranan ku mas a worda malusá den e ultimo añanan na Aruba ta sigur sigur e palabra: *independensia!* Pero berdaderamente por wordo apresía un movimiento pa independensia. E dependensia interno i eksterno ta krese dia pa dia.

Independensia kier meen: para riba bo propio pianan. Den e situashon aktual esaki lo mester nifiká ku bo ta disponé di alo menos sufisiente medionan finansiero. (Aunke naturalmente niun pais na mundo te ekonomikamente independiente pero tur ta purba na jega mas serka posibel). Ta di spera antó, pensando lógikamente ku un gobierno ku ta preparando su mes pa indepemdensia, ta purbando i ta hopi leu kaba ku esaki pa krea un base finansiero-ekonomiko sano. Ku e ta trata na konsolidá industrianan ya eksistente i ku e ta investá den industrianan nobo of ta trata na atraí esakinan djafó. Ku eksepshon di un fabrika di sement ku tur aña promé ku elekshon nos ta tende di dje, i ku ademas Korsou tambe kier bin ku un (atrobe trekmento de kabuja), nos no ta mira niun industria nobo na horizonte, al kontrario, ACI a sera su portanan.

Loke si nos ta mirando ta ku e pilarnan di ekonomia: petroleo i turismo, ta hayando sla trei sla. Nos por bisa sin eksaherá ku e dependensia di Aruba di Lago i turismo ta kasi total, mientras ku na e mesun momento su gara riba e dos fuentenan di ingreso aki ta masha chikito.

Un di tres fuente di ingreso ku na su turno ta subrayá nos dependensia, e ayudo pa desaroyo (ontwikkelingshulp) hulandes parse ta birando un faktor insigur, tambe awó ku e parlamento hulandes kada bes mas ta mustra su deskontento riba e rendimento di e ayudo pa e desaroyo aki.

Nos ta mira antó ku e situashon ku pa añanan kaba ta eksistí, un dependensia finansiero-ekonómiko enorme di faktornan eksterno riba kualnan nos no tin ningun influensia; pero loke ta mas pió ta ku awó ku ta wordu duná asta fecha pa independensia tampoko ta wordu hasí nada pa trata na sana e situashon aki.

Riba nos isla mes nos ta mira ku bou di e habitantenan individual-

Turismo

mente tambe e *dependensia* ta krese luga'di bira menos.
Esun ku kier onderstand of un karchi di dokter, un kas di pueblo, un trabou na gobierno, promoshon etc., etc., mihó e kunsa zwai bandera i lansa gritonan di alabansa den direkshon di e partido na mando; esun ku tuma un posishon kritiko ta redusí su chensnan na nada.
Di e manera aki e siudadanonan ta keda dependiente di e "bon kurason" di esnan na mando. Independensia lo mester ta asina ku kaminda awor aki e siudadanonan ta pidi limosna pa haya alge serka esnan na mando lo mester ta simplemente un derecho!
T.A.V., e "Tijdelijke Arbeidsvoorziening" ta un ehempel klave di kon siudadanonan ta wordu hasí i tení dependiente.
Personanan ku no tin trabou por akudí na T.A.V. i di e manera aki nan ta haya un entrada tóg.
Riba su mes e no ta un mal idea, basta ku na e mesun momento lo tabata wordu trahá pa krea lugarnan di trabou fihó afó pa e hendenan aki. E tresemento bek di e hendenan aki den e mundo obreril parse ta kompletamente "bijzaak". Loke ta mas pió ta ku na T.A.V. tin sentenares di hende hoben ta traha, ku por traha otro kaminda i otronan ku sa un ofishi, p.e. karpinté of metslá, pero ku no ta buska trabou afó mas.
Den tempo ku tabatatin hopi trabou pa trahadornan di konstrukshon na Concorde i na otro proyektonan, tabatatin asta un sierto eskases, mientras ku na T.A.V. tabatatin hopi trahando ku no kier a bai traha afó pasobra nan sá ku despues di tempo nan lo ta sin trabou atrobe.
Aki nos ta mira ku no solamente e "kompania" aki ta krea un grupo di hende kompletamente dependiente, pero ku den e situashon aki nan ta asta bira apátiko i nan ta preferá di keda den e situashon di entrega total na e partido na mando ku buska trabou afó i para riba nan propio pia!
Nos ta mira aki kon e partido na mando a sa di krea un ehersito basta formal di dependientenan di ken nan voto nan por ta sigur.
Den pasado esaki tambe tabata pasa ku "werkverschaffing", ounke ku e kantidat di hendenan tabata hopi mas chikito. Tur esaki a trese kuné ku e palabra "tijdelijke" (temporal) den e nomber di T.A.V. pa kasi tur e trahadornan di T.A.V. por wordu kambiá den e palabra "permanente", e ora nos lo tin di papia di P.A.V., loke ta reflehá mihó e situashon manera e ta.
Nos ta puntra nos mes si e personanan ku a traha 4 à 5 aña na T.A.V. lo por bin traha normalmente bek den proseso laboral; mirando e situashon aktual nos ta teme lo peor.

Tijdelijke Arbeidsvoorziening (TAV)

E papel di gobierno sentral

E diferente gobiernonan sentral ku Antias tabatatin ta pa un gran parti responsabel pa e desaroyonan ku ta tumando lugar ultimamente na Aruba.
Gobiernonan tabata bai, nobonan tabata bin, pero sin distinshon nan posishon pa ku Aruba a traves di tur e añanan por wordu karakterisá ku e palabranan; neglihensia, desinterés i arogansia.
Esaki ta bal te awe ainda of talves mas ku nunka.
No ta bai aki pa e pregunta si Aruba a haya e parti di e bolo ku e tin derecho riba dje, sino pa e echo ku Aruba nunka a haya sufisiente okashon pa disidí tambe riba su propio futuro. Semper e "inspraak" aki tabata nihil of demasiado poko i pa esaki gobierno sentral semper tabata hasi su mes sordo.
Si berdaderamente e union di e islanan kier a wordu mantení, antó for di masha tempo nan mester a revisá nan posishon.
Por ta ku ainda nan por tabata na tempo si nan a kumpli ku e deseonan di Guillermo Trinidad durante e kombersashonnan pa formashon di e gobierno sentral aktual: Representashon igual pa Aruba i Korsou den Staten den futuro!
Pero esaki a wordu nengá arogantemente i e pueblo manso a wordu tení keto ku e storia ku representashon igual lo no bin di imediato na un akuerdo riba dje, pero ku durante e periodo di gobernashon di e gobierno aktual esaki lo wordu reglá.
Ku e storia aki PPA a trata di hustifiká su partisipashon den e gobierno sentral aktual. Pero kiko a pasa? Desde e tempo ei niun muska no a bula mas tokante di e asunto aki i bo por hinka bo dede den kandela ku e gobierno aktual lo no realisá e representashon igual aki tampoko.
Ku esaki PPA a perde tur su kredibilidat (esta si e tabatatin antó) serka un gran parti di su votadornan. Esaki tin komo konsekuensia ku su ministernan no por forma un bloke sólido i ku lo nan tin di konformá nan mes den e gobierno aktual ku e papel di mucha mandá di Boy Rozendal.
E posishon ku e gobierno sentral ta tuma pa ku e union di Antias ta hopi debil. E uniko kos ku nan ta hasi ora ku MEP grita ku nan kier ta los for di Korsou ta bisa: NO!! Por lo demas nan ta djis para mira man krusá kon Antias ta drif bai fei otro. Inisiativanan no ta wordu desplegá pa trese e islanan mas serka di otro. Di "nationbuilding" no por wordu papiá at all.
Ku un posishon asina negativo di e gobiernonan sentral suksesivamente e desaroyonan insularista na Aruba ta wordu klarifiká kompletamente.

E papel di e partidonan politiko Aruba

E situashon na nivel di politika di partidonan na Aruba ta algo sumamente tristo.

MEP

MEP ta un partido ku a bira grandi ku e promesa di separá Aruba foi Korsou. Un deseo ku den kurso di tempo a haya diferente nomber: Separashon, Status Apartus, Status Aparte, Independensia, Libertat. Pero independensia ta algo ku lo mester bai tuma den futuro, mas tempran na 1981 (18 di maart?) Ademas nos ta sigur ku esaki lo no ta realisabel pa e fecha aki tampoko. Nan ta keda mira den futuro i nan ta lubidá mientras tanto ku nos ta bibando den un presente i ku awó aki tin yen di problema ku ta sklama pa solushon. P.e. e problema grandísimo di e desempleo struktural ku nos tin; kiko ta wordu hasí pa solushoná esaki? Kiko ta wordu purbá pa hasi? Ku esepshon di un bandera i un himno, MEP no a duna e pueblo mucho kos. MEP ta un partido ku prinsipalmente ta traha riba e sintimento i ku promesa, i mientras tanto nan ta lapi kiko ku presentá su mes na un manera of otro.

PPA

PPA ta un partido ku a perde su derecho di eksistí. Un partido sin kueri kara, sin ideal i dor di esaki mes, virtualmente sin segidor mas.
Tempo ku MEP a deklará ku e kier ta los foi Korsou kiko PPA a pone enkontra?
PPA a bisa ku nan no kier loke MEP kier, pero kiko PPA tabata kier anto di nán parti? Un federashon?
Pakiko nan no a bisa esaki nunka duro pa tur hende por tende?
Pakiko semper nan tabata asina kobarde ku nan tabata tribi di bisa esaki solamente skondí trei man?

PPA a keda ku asina poko originalidat ku e ultimo añanan e mester a limitá su mes na reakshoná riba loke MEP ta hasi i entre e reakshonnan aki ta keda periodonan grandi di silensio absoluto.
Parse ku e mes tin mucho poko di ofresé pa por papia riba dje.
E punto di mas fuerte di PPA parse ta ku nan ta aktualmente den gobierno sentral. I esaki mes a bira hopi dudoso mirando e freimento di ultimo temponan entre Betico Croes i Boy Rozendal. Ta

Max Croes: un voldoende

kasi sigur ku pronto nan lo wordu despachá tambe.
Fuera di esaki e trabou ku e ministernan di PPA ta desplegá no ta koi gaba tampoko.
Chance ku un tempo a yega di kalifiká un minister di MEP komo "a bull in e china-shop", pasobra e no tabata kualifiká pa su trabou, awe na su turno ta hasiendo mucho mas pío. Nos ta kere ku nos tin di yamé "an elefant in a china-shop".
Ku akusamento di un ambtenar ku ta kai bou di dje den korant, ku nombramento di un komisario pa Aruba ku no tabata ni trahando na Aruba, pasando uno ku ta mes of mas kualifiká, ku si ta biba aki i ku ademas tabata okupá e puesto aki kaba komo komisario interino,

"An elefant in a china-shop"

Chance a kita tur su chensnan di wordu reeligí. Por ta ku e no ta "give a damn" tampoko.
Minister Faustina Frank parse ta traha bou di e lema: "Esun ku no hasi nada, no por hasi nada fout".
Solamente minister Max Croes ta yega na un "voldoende" serka nos, pero esaki no tin nada di hasi ku e partido PPA ni tampoko ku su persona, simplemente e sa kiko e ta hasi.

RUBA

Un partido nobo, un sonido nobo? No, absolutamenta. RUBA kier eksaktamente loke MEP kier, solamente e personanan ta otro. Nos ta kere sí ku e integrashon di e ex-PPA-nan den e partido aki lo mester por tin influensia riba e "ideolohía" di RUBA.
RUBA ta pretendé di ta distingí su mes for di MEP uzando kada bes e lema "bon planifiká". Pero RUBA tampoko no a produsí nada for di kual nos por saka afó ku serka nan tin un mihó planifikashon ku ta eksistí den MEP.
Te awe nos no a mira *ningun* plan konkreto pa ku e futuro independensia. Nos por konkluí antó trankilmente ku RUBA, meskos ku e otro partidonan, no tin ningun klase di planifikashon i ku e "bon planifiká" di nan, no ta nada otro

ku un otro lema pa purba hala votos.
Nos ta mira antó na Aruba 3 partido politiko (nos ta laga chikitonan for di konsiderashon un rato) ku den nan manera di aktua ta diferensiá masha poko foi otro.
Di "planning" praktikamente no por wordu papiá mes, oportunismo ta skeiro sin miserikordia.
E manera tin biaha agresivo ku e partidonan ta bringa otro mester wordu komprendí pa gran parti dor di ansha pa poder ku ta biba serka e diferente politikonan. Pa e votadornan ta keda na purba skohe entre e "partidonan" aki . . .

E papel di Hulanda

E posishon ku Hulanda te awe ta tuma ta wordu definí pa e miedo pa wordu yamá kolonisador. E lasonan ku Hulanda tin aktualmente ku Antias ta wordu mirá pa hopi hende komo lasonan kolonial. Hulanda kier deskitá su mes for di e imagen aki i ta pesei mes Hulanda kier libra su mes mas pronto posibel for di Antias.
Kalke intermetimento di Hulanda den e situashon aktual na Antias por wordu marká komo kolonialismo. Esaki ta splika e poseshon ku Hulanda ta tuma ku: "no ta ni karni ni piska".

Nos ta puntra nos mes te ki dia e situashon aki lo sigi.
En bes ku e gobernantenan ta purba drecha berdaderamente e nivel di bida na Aruba, e pueblo su atenshon ta wordu desvía kada bes di nobo ku sentimentonan nashonalista i emoshonnan deskabeyá.
Hopi rubiano (prinsipalmente esnan ku a studia un poko)a perde konfiansa den e sistema aki i a buska refugio den regionan mas sigur (prinsipalmente Hulanda).

Otronan ya a hasi nan preparashonnan pa mayan nan por krusa e lamá pasuid di nos aki fasilmente (Venezuela).

Asina aki nos sa ku tin por lo menos un deputado ku tin dos pasport i ku otro bashán grandi tin propiedatnan grandi den nos "futuro tierra madre".

E papel di sindikatonan

I den tur e "prosesonan" aki pa nos futuro i nos historia, kiko ta wordu hasí dor di e sindikatonan? Pa kunsa, masha poko berdadero sindikato a resta na Aruba. Un di nan sigur ta FTA. FTA ta un di e sindikatonan ku a mantené un espíritu di lucha sindikal sinsero. Un sindikato ku no a meskla nunka polítika partidario den nan metanan sindikal. FTA ta un di e poko sindikatonan ku a pone interesnan di su miembronan en partikular i obreronan en general na promé lugar i a sa di keda fiel na e interesnan aki.
Mirando e tamaño ku FTA a para tuma e ultimo añanan aki ta pone nos tog keda un tiki optimista pa ku e futuro sindikal na Aruba.
Pero e kantidat grandi di e miembronan ku e ta representá na e tantísima firmanan ta trese kuné ku FTA ta, segun nos, hogá den trabou. Dor di esaki mes nan ta stanká tambe den e fase di negoshá cao-nan só (ku sin duda ta hopi importante pa e miembronan) Na e fase di edukashon i formashon di su miembronan parse ku no ta haya chens di yega. I ta hustamente e fase aki ta uno masha hopi importante, prinsipalmente den e período ku nos ta den; esta den porta di independensia. E bos krítiko ku e direktiva den pasado a sa di laga resoná pa ku tur loke ta pasa den nos komunidat pa basta tempo nos no ta tendé mas.
Su posishon kritiko pa ku nos futuro independensia i pa ku deklarashonnan di politikonan nos falt'e.
Parse ku manera nos a bisa na prinsipio ku FTA ta hogá den trabou i no tin tempo pa nada otro. Nos ta spera ku esaki ta e motibo di e silensio di nan banda i ku nan tambe no a "chicken out" meskos ku e otro sindikatonan na Aruba.
I ku e otro sindikatonan nos kiermen Simar tambe, nos propio sindikato?
Simar ya ta kumpliendo mas ku un aña ku niun murmuyo kritiko ta sali mas for di dje. Parse ku Simar tambe a "chicken out" i ku e posishon tan kritiko di lucha obreril ku den pasado a yega di tipifiká nos sindikato, awe no tei mas. Djos grasia ku Skol i Komunidat tei ainda . . .
Pa loke ta toka e otro sindikatonan na Aruba nos kier a djis invitá nos lesadornan pa lesa e artikulo tokante e kiebra di Fesina den nos numero uno di januari 1978, kaminda detayadamente ta wordu spliká ku nan no ta nada mas ku marionetanan den man di e partido mas grandi na Aruba.

1979

April . . . elekshon!
Aña di lokura; aña ku pueblo ta wordu gañá atrobe ku tur sorto di promesa falso; aña ku polítikonan ta bai zundra otro atrobe pa tur sorto di kos; aña ku plaka di belasting ta bai wordu gastá atrobe pa kampaña; aña ku T.A.V. su ehersito lo triplifiká i ku bewakernan lo bai "bewaak" asta futuro proyektonan. Aña ku bulamento di kurá lo ta kos di tur dia; aña ku nombramentonan politiko lo bai skeiro atrobe; ku karchinan di onderstand i di dokter lo bai wordu negoshá atrobe pa votos en kambio.
Ku otro palabra aña ku e korupshon ligá na nos elekshonnan lo floresé grandemente atrobe.
Un otro aña perdí ku lo lansa nos pueblo mas hundu ainda den e abismo di desempleo, miseria i dependensia.
Nos gobernantenan lo ta mucho okupá ku kampaña pa dediká nan atenshon na otro kos. I despues di april lo mester bin repartishon di puesto, repartishon di asiento, dunamento di trabounan politiko na e haladónan di garoshi durante kampaña etc. etc.
Loke ta resta di e aña lo mester bai wordu uzá pa deskansá di kansansio di kampaña i di e wayaba di e selebrashon di viktoria.
Konklushon: pa 1979 nos no ta mira ningun kambio den e maneho di e gobiernonan aktual.
Un kambio ku lo por bin ta den e konstelashon di e gobierno sentral. Ta kasi sigur Boy Rozendal lo kore ku PPA i hala MEP trese aden.

SKOL I KOMUNIDAT
ta un revista di sindikato.
Esei kier men entre otro ku nos tin masha interes pa relashonnan di trabou i situashonnan laboral. Esun ku profundisa su mes den esakinan lo ripara ku hopi trahado ainda ta wordu trata ku masha poko respet dor di nan hefe.
E desempleo aki na Aruba ta pone e trahadonan den un posishon ekstra difisil: mayoria biaha nan ta prefera di traha bou kondishonnan dinegrante ku keda sin trabou.
E artikulo ku ta sigi ta un ehemplo di abuso di trahado. Wongco ta ún saka for di hopi otro empresa. Bien por ta kwalkier otro empresa na Aruba.

WONGCO: "silent girls, (un) holy girls."

Den pakusnan den Oranjestad i otronan na San Nicolas tin hopi hende ta soportando hopi abuso di e doño di pakus. Ora bo bishita e pakusnan mes bo ta tende kon e doño ta papia, rous e trahadonan dilanti di klientenan. Bo por ripara kon e mucha muhenan den pakus ta freeze ora nan tende e stem duro di e doño ta manda nan hasi algo o solamente ta waknan ku un mal wowo. Tin biaha hasta nos a ripara un doño ta para skondi tras di un stand di paña pa skucha kiko e trahadonan tabata papiando.
Tin hende ku tin asina hopi aña trahando den pakus i t'asina domina ku nan spirito ta morto. Uniko kos ku nan por hasi ta atende e klientenan na un manera outomatiko. I nan no por reakshona kontra e doño anke kwanto abuso e komete kontra nan.
Solamente si e persona aki kombersa ku otro ku por kurashé pa kita for di e trabou ei, e por yega asina leu pa tuma un desishon. Un persona,prinsipalmente hende muhe no kasá

por wanta hopi koi abuso, pasobra e mes tin ku gana su mantenshon. (Den un pakus ta e salario minimo bo ta haya) Si e dama aki toka suerte di haya un yonkuman ku e por kasa lo e por sali for di e kalumnia di tur dia ku ta hasié frustra mas i mas.
Bo ta mira tambe otronan ku pa añanan largo 15, 20 te hasta 30 aña ta traha den un pakus. I no kerebo ku nan tin un puesto halto den negoshi, ni ku nan nan lo bai haya un penshon despues. Bendedo ta keda bendedo!!
Nos a tende ku na La Linda, un negoshi di miyones, tin un dama ta traha ya pa mas o menos 30 aña i ta gana e salario minimo, di f. 450,— pa luna.
Den e hoyerianan ta wordu eksigi di e damanan pa nan bin bisti elegantemente tur dia, "met alles erop en eraan". Pero ora bo mira e salario ku e damanan aki ta haya di kual mester wordu pagá transporte, kuminda, paña i hopi biaha e debe halto na e hoyeria, bo ta ripara ku e damanan aki ta traha pa paga debe so, nan no por spar algo.
Nos por korda ku basta tempo pasa un hues a bergonsa Spritzer and Fuhrmann na Korsou. di ta un negoshi di miyones i tog ta paga su trahadonan un salario miserable, i hasta ku nan ta pone man riba kos di e negoshi pa kubri gasto di e bida "elegante" den e hoyeria.
Pa ilustra e situashonnan aki mas miho nos a skohe un pakus di Wongco pa e biaha aki. Esaki no kier men pues ku ta ei den so tin abuso kontra e trahadonan.

Wongco tin 5 negoshi aki riba Aruba: Wongco San Nicolas, Cost Plus, Wongco Nassaustraat, Wonco Koningstraat i Wongco Columbusstraat.

Di e personanan ku a duna nos e informashonnan aki nos no ta publika e nomber

Lokual e mucha muhenan mester hasi mainta: Bari i mop, laba w.c., benta papel di w.c. afo, laba bentananan, tira sushi afo. Nan mester habri warehouse, preis artikulonan ets. Hasta si nan ta mop, nan tin ku laga esaki un banda pa yuda klientenan.
Durante henter dia e muchanan mester traha kontinuamente, nan no mag sinta of para sin hasi nada. Nan mester check hasta pa ladron no koge algo.

Oranan di trabao

Esakinan ta di 8.30 - 6.30. Merdia no ta sera. Tin 2 grupo ta traha. E prome ta bai kas pa kome 12.30 - 1.30. E otro grupo ta bai kome 1.30 - 2.30.
"Mi no ta haya esaki bon pasobra hopi di nos no por alkansa e ora. Tur e ora ta bai pa warda taksi, baña bisti, bin bek".

Punch-clock

Esaki tambe ta opera na Wongco. E ta marka e ora ku bo ta yega trabou. Si bo yega 5 minut of mas ku 5 min. lat bo mester raporta. Si bo no raporta bo ta haya 'Warning letter". Despues a para bira anke bo raporta tog bo ta haya e famoso karta aki.
Pesey un di e mucha muhenan a remarka: "Pakiko raporta? Bo ta haya "warningletter" tog".

Security-guards

Na Wongco tambe tin algun security-guards den servisio. E guards mester kompaña un empleado ora e bai warehouse, ora e bai tira sushi afo, ora e mester kore e van bai hasi respondi.
Unda e mucha muhenan bai e guard ta sigi nan, hasta ora nan bai w.c. e homber aki ta kana ei banda.
E mucha muhenan ta masha disgusta ku e akto aki. Konsekuensia di esaki ta ku bisiñanan ta papia riba e empleadonan, i ta haya un mal impreshon di e situashon aki. Ta parse ku ta reina un deskonfiansa enorme ya ku security-guards ta rondonabo henter dia.

Bendedo

"Ora bo bai traha bo mester akudi na ofisina i yena un formulario. Despues bo ta wordu tuma pa un perièdo di 2 luna (proeftijd) despues bo ta firma pa 6 luna, te ora bo hasi un aña. Mi tin 18 aña i mi a kuminsa ku f. 318,—. Te ku awe ku mi ta traha 3 aña mi salario ta f. 360,—. Ainda tin mucha muhenan ku ta traha 3 aña pa 5 aña ganando e sueldo minimo".
Tin empleadonan ku ta yega traha awe i gana mas ku un ku tin hopi tempo den servisio. Pa ningun hende bai reklama Wong ta bisa tur e empleadonan ku nan no mag di bisa otro kuanto nan ta gana.
"Un biaha un kolega a bin reklama mi ku e tin mas aña ta traha kumi i tog mi ta gana mas kune. Mi a bise ku mi no sa kuanto e ta gana i no ta enteresa den esei. Ela bisami ku el lo reklama Wong esaki. Na fin di luna el a bisami ku Wong a hisa su salario ku f. 5,—. Ami ku no a reklama a haya un oumento di f. 20,—. For di bo salario ta wordu kita loonbelasting, AOV i f. 5,— pa spaarfonds. E trahadonan ku tin debe riba nan kuenta ta haya menos den sobra, pasobra e debe ta wordu kita for di e salario".

Kamara di t.v.

Den e pakus tin 15 kamara ta kapta tur kos ku ta pasando den henter e pakus. Tin varios

di e kamaranan ta drai, pues semper nan ta kapta tur skina di e pakus. Den e ofisina tin e aparatonan reseptor i dilanti di nan ta sinta un dama i un kabayero di basta edat. E dos personanan aki tin un buki den kual nan ta nota tur moveshon di e bendedonan, 8 ora pa dia. Tog e bendedonan ta wordu bisa ku e kamaranan ta pa chek e klientenan ku ta horta kos. (T'asina hopi ladron ta drenta Wongco? ¿Piensa el ladron que todos son de su condición?). Ta di kon ta na San Nicolas so tin tur e kamaranan aki?

Les di maestro Wong

Supervisornan i managernan ta haya les di Wong kon pa trata i anda ku klientenan, i tambe kon pa traha i duna orden na e mucha muhenan den pakus.
E mucha muhenan mes a bisa ku Wong no sa kon pa trata hende. Ora ku tin hopi trabao den pakus i e ta ei den, e ta grita e mucha muhenan yamanan pa "stupid supervisor" i "stupid fools". Hasta den un enkuesta ku Wongco a tene, un kliente e reakshona ku Wong no tin manera di anda ku ni duna ordu na e supervisornan, ni e muchanan.
Tin un kaso kaminda un mucha-muhe a hasi un eror. Wong a yamele den ofisina i den diskushon fuerte, e mucha muhenan ku ta traha banda di e ofisina a tende Wong bisa: "Mi ta skop bo". E mucha muhe a puntrele: "Ku kua pia bo ta skop"? Wong: "Ku mi dos pianan mi ta skop bo".

Un di e trahadonan ta konta:

"Mi ta traha basta tempo kaba i enberdat tin masha koi sokete ta pasa. Mi a haya 5 warningletter kaba pa motibo di yega lat, pa no bisti mi uniform, pa motibo di reklama e supervisor, ets. Nan kier pa nos kuminsa traha 8.25 a.m. mientras ku nos no a firma pa esaki. Nos mester kuminsa 8.30 a.m. - 12.30 p.m. i di 2.30 - 6.30 p.m. Ami ta yega lat pasobra mi ta biba demasiado leu i no tin bus of otro transportashon ta pasa ei banda. Mi no por yama bisa tampoko, pasobra no tin telefon, ni na e bisiñanan. Ora mi yega mi ta bisa si pakiko pero, ya bo sa warningletter ta a spera mi kaba. Ya e warningletternan no ta hasi mi nada mi, ta tuma nan trankil".

Skol i Kom.: Pero ta e managernan so ta traha malo asina?
Dama X: No, mi ta kere ku e doño ta mandanan hasi e kosnan ei (pues warningletter).
Skol i Kom.: Van Vuurden di Arbeid en Sociale Zaken a yega di bin aki den?
Dama X: No nunka. Ademas hopi biaha nos ta hiba keho serka dje, e ta duna Wong rason. Pesey mi ta kere ku e ta tuma parti pa Wong.
Skol i Kom.: E luga ta bashi; unda tur e mucha-muhenan ta?
Dama X: Hopi a kita i otro ta off. E managernan i e doño a fastidianan i hasi nan kita. Tabatin mas o menos 80 mucha-muhe trahando pero awor ta banda di 30 so a keda.
Skol i Kom.: Kuanto security-guards tin?
Dama X: Tin un security-guard pafo, un na entrada i un na e porta patras pa esnan ku mester sali bai warehouse. Esaki mi ta haya algo masha ridikulo pasobra Wong ta kere ku nos ta horta su kosnan, ku tur kaminda ku bo move tin un homber bo tras manera... Otro kos ta e kamaranan. Ta bisá ku e aparatonan aki ta chek klientenan ku ta horta, pero si bo ta sinta o para ta papia ku un hende, nan ta bin reklama bo i bo ta haya e bendita warningletter. Pesei mi a bisa ku Wong no ta konfia nos komo bendedo pasobra 8 ora largo e televishon ta chek lokual bo ta hasi. Mi kier sa ku algun di e kamaranan ta skucha kiko hende ta papia tambe!"
Skol i Kom.: Boso nunka a yega di aserka FTA pa drenta den e sindikato?
Dama X: Si. Clarence Richardson a yega di bin papia ku nos pa forma un grupo. Ora nos ta basta hopi ku kier drenta sindikato e lo aserka Wong pa rekonose FTA. Pero pa Kibra e grupo ku nos a forma Wong a kita algun mucha of a mandanan traha na Playa. Wong tambe a bisa nos den reunion ku si un persona di sindikato bin papia ku nos, bisé ku nos no kier drenta den sindikato. Hasta tempo di elekshon el a bisa nos pa no vota pa ningun hende.

Un otro kaso menos agradabel di dama y:

"Mainta na trabou mi a wordu yama den ofisina, i ei den mi a wordu konfronta ku dos recherche. Ku a bisa mi, si mi por a akudi na warda pa papia tokante artikulonan ku ami lo a horta. Loke a pasa ta ku un kliente a pidi mi si mi por a tuma paña p'e, te mayan ora e kobra. E ora ei mi a pone e pañanan riba mi creditcard i duna su famia hibanan kas p'e.
Wong a yama recherche i esaki a bisami ku mi a saka paña for di pakus sin duna kuenta di esaki. Despues a bin resulta ku tabata un setup pasobra mi kolega tabata kier mi puesto. Ma ripara ku e doño a perde konfiansa den mi dor di a hiba e kuenta aki recherche sin puntra mi mes kiko a pasa. Mi a disidi di kita".

Un trahado a haya un warningletter di Wong, pasobra "nan" a bisa ku el a uza "obscene language" ku un security-guard (pa kolmo e security-guard no ta tende ni mira bon)
Pasobra e no a "respeta" e warningletter aki el a wordu degrada di supervisor pa salesgirl. Dor ku e no tabatin uniform di salesgirl el a bin traha ku un shimis. E floormanager a menase ku si e no bini ku uniform di salesgirl medidanan drastiko lo wordu tuma kontra dje. El a pidi A.O. i despues e no a bin traha mas.

For di e gía di e inspektor di trabou di Departamento di asuntonan di Trabou i Sosial nos a saka un parti:

TAREA DI INSPEKTOR DI TRABOU

Parti 9 Loke ta konserni trabou di hende muhe.
Un protekshon di hende muhe den e sistema laboral ta nesesario. Aki ta sigi algun motibo:
— un protekshon di e proksimo generashon.
— E sensibilidat mas grandi di hende-muhe pa e influensianan negativo di sierto kondishonan di trabou.
— E posishon mas swak di hende muhe loke ta bin den salarionan abou, i ta un konsekuensia di e konsepto di e lugar ku e hende muhe tin den komunidat i tambe di e poko interes pa e movimento sindikal.
— E situashon ku hende muhe ku ta eherse trabou den un empresa i aserka ta ama di kas, i asina tin un trabou dobel.

Situashon

Kondishonnan di trabou ku por trese e salú di hende muhe den peliger. Un trabou ku ta konsisti di:
— Hisa i transporta kahanan pisá.
— Pusha of trek kos pisa.
— Trabou ku konstantemente un persona ta para.
— Trabou sintá den un posishon mas o menos forsa.
— Trabou den temperatura halto.
Ora di kontrola e nivel di salario e kontroladó di trabou mester pone atenshon spesial riba salario di hende-muhe, ora di kontrola e eksigensianan di seguridat riba e klase di e trabou hasí, i e presensia di materialnan di seguridat.
Tambe ta nesesario, pa unda hende muhe ta traha tin un kamber pa sosega. Den e kaso di hende muhe na estado, atenshon spesial mester tin pa evita peligernan pa salú komo konsekuensia di trabou den empresa, i mester perkura pa den sirkumstansianan asina ningun *retiro sin pedido wordú duna.*

Komentario di redakshon

Ku esaki nos kier a demostra ku hopi biaha deseonan ta wordu presenta, nesesidatnan ta wordu poni riba papel, pero e doñonan no ta kumpli ku nan. Nan ta kumpli solamente ku lo minimo stipula pa lei. Anke kon realistiko, kon humano e nesesidatnan ta, e doñonan di empresanan no ta 'mira' esaki.
Pa e motibo aki tambe nos a bai chek kiko e departamento di Asuntonan di Trabou i Sosial ta hasiendo pa e damanan trahando den pakus i nan situashon.

ENTREVISTA KU Sr. VAN VUURDEN,

di Departamento di arbeid i Sociale Zaken na San Nicolas

Skol i Kom.: Nos a tende ku aki tabata traha bastante mucha muhe mas o menos 80 i awor tin solamente 30. E departamento aki a haya hopi keho di e mucha-muhenan aki ku a wordu kita?
Van Vuurden: Mi no sa; e total tabata riba 150. E kehonan aki riba ta hustifika? Pasobra hopi biaha tin hende ta bin ku loke p'e ta un keho, pa nos ta solamente un informashon. Si bo firma un kombenio ku un doño di trabou i bo no tenebo ne kombenio i na dado momento e hala bo atenshon i e bisa bo: Si bo kier bai kas bo por bai kas.
E ora mi ta kere ku si bo bai kas e no a kita bo, ta abo a kita. Kisas e mucha-muhenan, ta tin nan kos, pero nan no ta bin, ta te ora nan kaba di kita bo ta weita nan.
Por ta ku nan tin miedo di represaya, kualke kos mi no sa. Esnan ku a bini aki, mi por riska bisa tambe esnan di Playa, nos a tratanan ku tur sorto di frankesa, pasobra nos no tin miedo di nada, basta nan konta nos e kos manera e ta.
Un hende ku bin aki nos no ta bise ku e tin rason. Ta tende, pone riba riba papel pa bai tende di otro banda.
Si e doño di trabou a hasi algo kontra lei i ta hustifika, ta yame papia ku ne i si yega asina leu e trahado ta haya un abogado.
Te asina leu ku mi sa tabatin algun kaso ku e doño di trabao no a handle bon i a kohé i a straight e up.
Skol i Kom.: Den e reglanan di arbeidscontroleur ta para ku nan mester pone mas atenshon na e situashon den kual e damanan ta traha. Mi a mira i mi a tende ku tin masha poko posibilidat pa sosega un rato, pasobra tin hopi kamara (20!!) ta chek nan i kada rato e managernan i supervisornan ta bin molestianan. E mucha muhenan ta konstantemente "on the move", 8 ora pa dia. Pues e departamento kier pa pone mas atenshon na kondishon di trabou di e bendedornan.
Van Vuurden: Wel mi no sa di esei. Si un hende por mustra mi, kontento lo mi kier siña. Ora un hende wordu tuma pa 8 ora e mester traha 8 ora.
Skol i Kom.: Nan no ta nenga di traha 8 ora, pero nan mester ta 8 ora kompleto "on the move".
Van Vuurden: Anto ta ki tin di malo den esei? Anto e departamento mester weita pa esei no sosodé? Si e no ta den arbeidsregeling ni den arbeidswetgeving, anto mi no sa di dje. E no ta un lei. E ta un sugerensia, "lo ta deseable" podise nan ta bisa pa e departamento hasié, pero loke ta deseable i loke ta sosiale wetgeving ta dos diferente kos.
Skol i Kom.: Wongco tin un stel di reglamento. E departamento aki a yega di haya un kopia di e reglamentonan aki?
Van Vuurden: E departamento no mester haya un kopia, no. Si ta un reglamento establesí i mester kumpli ku lei, ta na griffier e mester ta depone.
Skol i Kom.: E departamento nunka a haya un kopia pa chek ku e ta kuadra ku lei?
Van Vuurden: Ta ora un kos pasa bo ta tende. Si e reglamento no ta kumpli ku lei, mi no ta na altura.
Skol i Kom.: Pero ta ken mester chek e reglamento?
Van Vuurden: Nos no mester chek nan. Tende un kos aki, ta ora e problema yega serka nos, nos ta haya sa ku un kos ta kontra lei. Anto e ora nos ta hala atenshon di e hende, of si e ta hasie e ta invalido.
Skol i Kom.: Mi a tende ku Sr. Van Vuurden mes ta trahando riba e reglamentonan di Wongco.
Van Vuurden: Ken? Ami? Pero mi no ta den servisio di Wongco!
Skol i Kom.: Sr. Van Vuurden a haya e reglamentonan i awor ta revisanan!
Van Vuurden: E doño di trabou tabatin despute ku un trahado. Ora hende tin un despute ku un trahado e ta trese e reglamento pa mi mira riba kiko e tabatatin e despute. Pero ami no ta traha riba reglamento. Mi ta bise ku e kos aki no ta sirbi pa tal motibo.
Skol i Kom.: Sr. van Vuurden no a repasa henter e reglamento anto?
Van Vuurden: Mi no t'aki pa repasa e reglamento. Por ta ku e ta asina tanto i no ta esei so mi tin di hasi. E doño ta buska un hende adekuado e ta pag'e. No ta mi ta traha ningun reglamento pa ningun firma.
Skol i Kom.: Mi a papia ku algun mucha muhe ku a kita, i nan a bisa mi ku nan a haya e impreshon ku sr. van Vuurden no ta yudanan.
Van Vuurden: Esei ta nan bon derecho!

Skol i Kom.: Sr. van Vuurden ta kere ku tin un motibo ku nan por a haya e impreshon ei?
Van Vuurden: Esei tambe ta nan bon derecho. Nan ta liber pa pensa loke nan kier.
Skol i Kom.: Nan lo tin un motibo ku nan a haya e impreshon ei.
Van Vuurden: Kiko bo ta kere mi por hinka den un hende. Si un hende bin aki e no tin rason nan bise ku sierto palabra e tin despute ku su hefe, i e bise "ku si bo kier bo por bai kas". E hende ei ta bin bisa mi meskos. Mi puntrele: "Kiko nan a bisa bo" e ta bisa mi ku nan a bise ku si e kier e bai kas. I el a bai kas. Anto e mes a kita sumes. Si un hende no tin rason mi no por dune rason. Mi no t'aki pa please tur hende. Si e tin rason e ta haya, si e no tin e no ta haya. Awor ku bo a puntra mi un kos mi no ta mire masha korekto pasobra mi ta mire komo un insinuashon.
Skol i Kom.: Ta pesei mi a bin serka sr. van Vuurden. Nan ta bisami ku sr. van Vuurden no ta sali na nan defensa.
Van Vuurden: Awor mi kier sa kiko nan kier men ku "sali na nan defensa"?
Skol i Kom.: Nan a bisami ku nan ta kere ku sr. van Vuurden ta traha hunto ku Wongco.
Van Vuurden: Wel, mi ta un homber liber. No ta ku Wongco so, pero ta ku tur hende mi t'asina. Si mi fia lo mi tin ku paga.

Skol i Kom.: Si e damanan no traha un mitá dia nan mester traha 2 dia ku nan ta liber.
Van Vuurden: Mi no sa. Mi no t'aki den pa buska ningun problema di ningun hende. Awor si ningun hende no bini ku su problema mi no ta buske i *mi no kier sa di dje!*
Skol i Kom.: Pero si e aktuashon aki ta kontra lei, mi a kere ku e departamento ta aktua.
Van Vuurden: Kon e por ta kontra lei si nos no sa. Si un hende no bin trese un keho nos no sa. Si ta den e negoshinan nan ta aktua kontra lei, i e trahadonan no trese e problema padilanti, anto mi no ta bai buske!

WONG DILANTI HUES

Pa wak e situashon di e trahadonan di tur banda, nos a tuma kontakto ku señor Clarence Richardson, presidente di Federashon di Trahadornan di Aruba. Ta konosi ku tur ora ku un trahado di kualkier empresa tin problema ku su dunado di trabou e ta of por akudi na FTA pa haya konseho. Ta pesei nos a puntra Clarence si e tabatin kontakto ku trahadonan di Wongco ku kier afilia na FTA?

Richardson: Si, varios biaha trahadonan individual a bin aki pa informashon. Tambe ora mi bai den Wongco komo kliente tin trahado ta puntra skondi kon nan por djoin FTA. Pero bo por ripara un temor grandi serka e trahadonan pa drenta bont. Nan tin miedo pa wordu kita for di trabou. Nan posishon ta masha swak, pasobra nan no ta personanan di ofishi spesialisá. E bendedonan aki fasilmente por wordu remplasa. Asina ku Wong tende ku tin sierto trahado ta purba di buska sindikato e trahado ta wordu kita for di trabou.

Pues nunka no por a forma un grupo, pasobra semper tin un trahado mes ta bai bisa e doño di e empresa ku su koleganan tin intenshon di drenta sindikato. Na un manera fini Wong ta purba di kita e trahadonan o hasi nan kita.

Skol i Kom.: Bo sa ku Wong a yega di bisa su trahadonan ku ki ora un persona di sindikato puntra nan pa drenta sindikato ku nan mester bisa e persona aki ku e trahadonan no kier sindikato?

Richardson: Mi no sa di esei. Pero mi sa ku indirektamente Wong ta chek ken kier drenta sindikato. Fuera di esei sierto supervisornan ta spion kompleto di Wong.

Skol i Kom.: Hopi di e trahadonan ta kita for di trabou pa, segun nan, abusonan ku ta wordu kometi kontranan.

Richardson: Ami a yuda un supervisor bringa un kaso te dilanti di hues i a gane tambe. E persona aki tabata un persona di konfiansa di Wong. E tabata masha ligá na e negoshi. Hasta tabata asina ku e persona aki no por a drenta den otro pakus na San Nicolas, pasobra nan tabata trat'e masha friu i nan tabata sospech'e di ta spiona pa Wongco.

Tabata den un kaso ku e supervisor aki mester a aktua kontra e trahadonan. El a haya ku ta inhusto pa aktua kontra su trahadonan. Despues di trabou e rumannan Wong parse a tene e dama den ofisina i a kuminsa diskuti kun'e. E diskushon a bai asina leu ku e rumannan a tene e dama un kada banda, i segun e dama a bisami hasta SKOP a kai!

E dama a sufri masha hopi pasobra p'e loke el a keda sin hasi no tabata nada grandi, mientras ku pa e rumannan Wong tabata algo sumamente grave. Nos-a yude hiba e kaso dilanti di hues i ela gana Wong.

Clarence Richardson

Aki tin kopia rekorte di newsletternan ku a sali publika den Wongco. E kontenido ta espira e esfera ku tin den e empresa.

Some more complaints...

came about the salaries. Most girls should know that they are getting more than the minimum salary prescribed by the government and extras, and should not complain at all about their pay . . . those not satisfied please apply for a job in another store and see how much they pay. Considering all factors consider WONGCO San Nicolas the best store you could work in . . .

AO Girls one following the other

Up to today there are six girls on AO. Angelia, Mayra, Ada, Rufina, Rosita, Teolinda. One of the main reasons why their resistance is so weak is because of lack of the proper vitamins and minerals. So, starting Monday we will have a few bottles of vitamins in the store for the girls who do not use vitamins at home. Every day the girls can take one. There is no charge for this. Courtesy of the store. However, it cost 25 c.

Silent Girls (un) Holy Girls...

While sometimes there are many things wrong in some girls sections so as the styles that we get in don't sell, or the merchandise from a certain factory is badly made, or there is an older price and a newer price of some things that came in again, or certain pants don't fit because the crotch is too long, or the pant is too short, nobody gets to HEAR these wrong things. No supervisor, no manager and certainly not the boss. This is very wrong and because of lack of communication on your part, salesgirls, and because of stupidity like this, many businesses have gone down the drain. It is forever important to keep a close contact with your supervisor and manager. It is very important to inform us all the time what is good and what is not good, what the customers like and what they don't like. For the customers who speak to you, the salesgirls, YOU are the store, YOU are WONGCO. You must give on this information to the top so that the management can know what to buy more and what not to buy anymore. So, from now on, don't keep your mouth shut, because you have to eat and to do that you have to open your mouth and speak so that the store can better itself.
HAVE A NICE WEEK-END.

It's sad to know that there are still some girls who are degrading the store while all of us are struggling to keep our good name. So, it was a real pity to lose miss (aki ta para nomber i fam. di e mucha muhe, red.) on account of her own fault. We know that there are still more of us in the store doing "crooked" things, and first time you get caught it's the door for those THIEVING UNGRATEFUL ANIMALS. Let us make a TURN in life and have a joyous Xmas.

We again urgently URGE you te keep your eyes open to spot crooks. There is a lot of stealing going on in the store even between our own girls, but nobody is speaking. Nobody cares . . .
If you care about the store — then keep your eyes open and report everything you see to the manager or owner.

Prayer to your Guardian Angel:
Angel of God, to whom His love commits me here, ever this day be at my side, to light and guard me, to rule and guide me, Amen . . .

Points to improve in the store

(What the girls can do better now)

1. Help the customer that comes in your section right away.
2. Sell your customer — show the customer everything and use your salesmanship and your charms — don't just stand behind your customer looking as if they are big thieves.
3. Always smile and keep yourself in a good mood.
4. Be patient. Have lots of patience with customers, even when you know they are troublesome (vervelend).
5. Don't bunch up and talk too much. Stay in your section and be busy.
6. You must learn to remember prices of items and know what colors you have left and know if you have left in the warehouse and in which warehouse.
7. Girls must come to work with gusto (smaak) — some girls come with such a face you sometimes ask if they are dead or alive.
8. Do not come late.

PRAYER: Lord help us not to be to busy to call on you to be with us at all times, especially when trouble lurks ahead Amen.

About going to the warehouse

The management does not want to hear of any complaints when girls are being sent to the warehouse to help out. Our stores tasks are never simple and those, who do not want to work are simply welcome to quit anytime they want. So, next time, girls, if you have any complaints, don't complain, just say you're not working anymore. We'll be happier without those girls.

About talk in the back of your superiors

Those girls are the biggest sinverguenzas and cowards. If those girls had the guts, they would tell their superior everything in front of their face.

Don't worry, the management knows who and what you are (this is only intended for those "coward" girls).

Good employees don't talk it the back of their superiors; if there is a problem they come and ask their superior to talk is over with them and then solve their mutual problem.

Respect for supervisors and managers

We again mention this because it is lacking between the girls. Brush up on this, because if you don't . . . Don't be fresh and don't answer back.

Girls not attending to customers

Many girls just sit down and fix their section and never minding the customer, never minding the stealing that the customers are doing right in front of them. Get up and help your customers, especially when it's SLOW. If you see suspicious people, get up right away and help them.

More and better manners required by girls...

If you are passing in between two people who are conversing, you should ask excuses. If you see customers coming in you might smile and say: Good morning or Good afternoon.

Wongco newsletter no. 109

December 4, 1978

Tin algun PORCONAN cada rato ta yama e resto di e grupo di trahadornan: CHUPADOR ki ora ku nan kier haci un poco esfuerzo pa yuda drecha e situacion deplorabel na WONGCO ku ta birando peor dia pa dia; of empleadonan ta wordu yama CHUPADOR ora ku nan kier ofrece voluntariamente traha overtime.

CHUPADOR ta un palabra masha MALUSA aki na WONGCO, pasobra CHUPADOR ta net ESUN ku ta CHUPA PATIN cen cada fin di luna, pero sin haci su best y sin pone ningun interes pa e empresa unda e ta traha . . .

E SINVERGUENZA aki ku no ta produci ta un peliger grandi pa e empresa y pa cada UN di e TRAHADORNAN, pasobra no solamente e ta haci bida mas caru den comunidad Arubano (= pasobra ora e trahador floho ta haci menos, e empresa mester emplea mas hende pa haci e mesun trabao, y e costo di e mercancia mester subi pa cubri e gastonan adicional y asina e trahador floho ta pone costo di bida subi), dus pa ripiti atrobe e porco aki no solamente ta haci prijsnan subi pero e tambe ta pone trabao di tur empleado na peliger, pasobra ora Bo baha productividad den un empresa y ora MORAL ta kaba y ora ningun hende ta pone interes den nan trabao . . . tarde of tempran e empresa aki lo mester sera y pone tur hende na caya y asina termina un servicio ku e empresa ta prestando den comunidad.

WONGCO ta tal un empresa unda un gran parti di empleado a yega na un estado unda nan no ta pone interes mas den nan trabao . . . PA MIEDO di un paar di PORCO cu ta yama nan CHUPADOR of LEMBEDOR ki ora nan purba di haci nan best.

PERO si bo weita BON . . . fin di luna bo ta WEITA cu NET esunnan cu ta YAMA OTRO CHUPADOR ta net e promernan cu ta bin CHUPA PATIN nan salario fin di luna, maske nan ta AO na cas.

Dus, awor si, abo, un bon y fiel trahador cu basicamente si tin interes den bo trabao realmente por weita e berdad di e PORCONAN ku ta sinta desanima Bo constantemente. Pero si ABO perde bo trabao, NAN si LO NO DUNABO NAN SALARIO PA BO COME.

Ta solamente e empresa unda bo ta traha y ku ta paga bo salario ta merece bo FIELDAD, bo AMOR y bo INTERES DI TRABAO . . . y bo no tin di tin miedo di e sinverguenza-nan ku ta interesa pa bo kita for di trabao door di desanima Bo y door di purba di kibra bo MORAL. No MESCLA ni PAPIA mes cu e SINVERGUENZANAN AKI, pasobra bo AMIGAS nan SIGUR NO TA.

WONGCO ta spera ku lesando esaki — lo algun di boso lo lanta di boso sonyo y cuminsa weita e berdad berdadero — e berdad ku ta konta.

WONGCO ta spera di por conta riba bo cooperacion continuo y WONGCO ta pidi cu bo haci bo best pa cumpli cu bo trabao — pa bo pone mas interes di haci un trabao profesional . . .

Esaki no solamente pa bienestar di nos empresa, pero tambe pa nos tur por goza di mas beneficionan, y mas importante ainda e hecho simpel pa nos por sirbi nos comunidad ku tur nos carinyo mihor ku nos por.

ENTREVISTA KU

Señor WONG

Komo ku tabatin hopi aspekto di e tema aki ku pa nos a keda un pregunta o ku nos kier a tende tambe di e banda di e doño di empresa, nos a disidi di aserka señor Wong, ku ta manager di e filial na San Nicolas.
Nos por bisa ku sr. Wong tabata masha bispou, masha kouteloso pa a konsedi nos e entrevista aki. A tuma nos basta rato pa splik'e ku nos revista no ta wordu publika ni na radio ni na t.v. Ora nos a konvense ainda e mester a yama abogado Lopez pa puntre si tin konsekuensia huridiko. Na final pa kolmo nos mester a firma un papel ku nos lo no pasa e grabashon "life" ni na radio ni na t.v.
Prome ku e entrevista a kuminsa sr. Wong a laga yama sra. Spanner, ku ta floormanager, pa asistiele den kontestashon di e preguntanan.

Skol i Kom.: Boso ta dos ruman ku tin e negoshinan?
Wong: Ehhh . . . nos . . . ehh . . . mas o menos.
Skol i Kom.: Kuanto hende boso tin ta traha?
Wong: Kuanto hende? E ta varia, normalmente banda di 150.
Skol i Kom.: Bo ta bisa ku e kantidat ta varia. Tin hopi ku a kita den kurso di e aña '78?
Wong: Normalmente ta kita komo 100 pa 150 pa aña. Tin hopi turn-over.
Skol i Kom.: Kiko ta e motibonan?
Wong: E motibonan? (señor Wong ta sintie inkomodo).
Nan ta bai Hulanda. Tin ku, laga mi weita, no por ku e trabou, pasobra nos ta un pakus busy i ta rekeri ku bo ta in the move constantly i no sinta pornada; no tin free time anto.
Skol i Kom.: Bo ta bisa "nan no por ku e trabou". Ta e gerensia ta kita nan for di trabou?
Wong: Ahhh . . . den proeftijd si. Si nos ta weita ku nan *no* por kumpli ku nos rekerimentonan nos ta kita nan for di trabou.
Skol i Kom.: I si e dos luna di proeftijd pasa?
Wong: Si e proeftijd pasa? Depende, tin empleado ku ta riba kontrakt i tin ta vast. Si e empleado ta vast i nos kier kit'e nos ta pidi Departamento pa Asuntonan di Labor i Sosial permiso pa kita pa kualkier rason, ku e no ta produsi bastante o e ta floho o kiko ku ta. I esnan ku ta riba kontrakt, si nan no ta "voldoet" i si nos ta weita ku e enteres den e trabou no ta sufisiente nos no ta renoba e kontrakt ora e kaba.
Skol i Kom.: Bo por duna nos un ehemplo ku boso a pidi permiso pa kita un trahado? (Den 1978 entre 100 i 150 a stop di traha na Wongco, red.).
Wong: Wel, te awor nos por bisa ku nos no a pidi nunka. Nos *no tabatin e nesesidat* di pidi permiso nunka pa kita hende for di trabou. (??????). Emmmm . . . ki otro motibo por tin? Nan ta haya otro trabou na hotel, nan ta move on, nan ta bai Korsou, nanta haya yiu i nan no kier traha mas.
Skol i Kom.: Di e kantidat di 150 ku ta kita pa aña tin algun ku a hiba keho na Departamento pa Asuntonan di Labor i Sosial kontra Wongco?
Wong: Por tin algun (indiferente) Por tin algun.
Skol i Kom.: Pero personanan di e Departamento a bin serka bo?
Wong: Sigur. Por tin algun ku ta keha, ku tin diferente rason, ku nan no a wordu paga sufisiente, tur e kosnan ei i ehhh . . . si nos ta fout nos ta page i si nos no ta fout, mi por bisa si *ku nos no sa ta fout* . . . Por tanatin kaso si pa motibo di e areglo di fakansi.

Sindikato

Skol i Kom.: M'a tende ku den un reunion ku bo tabatin ku e supervisornan bo a bisanan ku bo no kier pa nan drenta sindikato. Esei ta berdat?
Wong: Esei ta berdat!
Skol i Kom.: Pakiko?
Wong: Pasobra nos no ta gusta sindikato. That's number one and only reason and full reason. Mi no ta gusta sindikato, punt.
Skol i Kom.: Bo tin motibo pakiko bo no kier sindikato?
Wong: Si, pasobra sindikato a yega di kritika komersiantenan en general masha malo i dal nan un skop den nan atras.
I e sindikato no tin ningun derechi di hasi esei. Si e kier kritika un persona e por hasi esei, pero no tur e komersiantenan en general. Pesei mi no ta gusta sindikato en general tampoko.
Skol i Kom.: Bo no kier pa bo trahadonan buska nan derecho dor di afilia na un sindikato?
Wong: No, natuurlijk no. Si nan tin un problema nos mes ta handle tur kos direktamente.
Skol i Kom.: Señor Wong ta personalmente kontra sindikato?
Wong: No, no. Mi no ta kontra un sindikato. Si mayoria di e empleadonan ta elihi pa tuma un sindikato nos ta rekonose e sindikato, segun lei. Pero mi no kier, ningun komersiante na Aruba kier pa su trahadonan djoin un sindikato. Ningun.
Skol i Kom.: Bo ta kontra sindikato?
Wong: No, no, no, mi no ta kontra sindikato. Mi a bisa ku mi no ta gusta sindikato, pasobra sindikatonan ta kritika e komersiantenan sin . . . sin . . . en general. I mi no ta weita e rason ei.
Skol i Kom.: Kier men bo no kier pa bo trahadonan bringa pa nan derecho?
Wong: Wrong, wrong, wrong. Nan por bringa nan derecho direktamente. Mi ta prefera nan bring'e nan papia ku nos direktamente.
Skol i Kom.: Pero ora ta un persona so mayoria di biaha e ta sali perdi, pasobra e no tin sosten di ningun hende, mientras ku e doño di negoshi ta bisa "si bo no ta gusta ata e porta ei bai bo kas".
Wong: Esei por ta. Pero mester tin un hende promé ku ta bisa bo ku e kier algo.
Skol i Kom.: Bon, tabatin trahadonan ku kier a drenta un sindikato. Nan a bai serka un sindikato. Ora señor haya tende bo ta bisa e supervisornan pa buska un manera pa kita e trahadonan aki for di trabou pasobra nan ta trese sindikato den e negoshi.
Wong: Na ningun moda. (Sr. Wong ta drai nervioso riba su stul).
Skol i Kom.: Nos ta haya ku sr. Wong ta trapa derecho di e trahadonan. Nan no mag, skohe un sindikato pa nan haya nan derechonan. Sindikatonan tei pa yuda e trahadonan.
Wong: Si.
Skol i Kom.: Awor sr. Wong no kier pa nan drenta un sindikato.
Wong: Ami no kier, pero si nan kier nan por drenta, no. It's up to them, it's up to them. (Parse Wong a rabia). I don't like it, but it's up to them.
Skol i Kom.: Bo no ta stroba nan tampoko?
Wong (fastidiá) Mi no ta stroba ningun hende.
Skol i Kom.: A yega di sosode ku trahadonan ku a bai papia ku sindikato i despues di tempo nan a wordu kita for di trabou?
Wong: Mi no a ripara nunka. Nunka esei a pasa. Na ningun momento ningun hende a aserka mi ni e supervisornan pa drenta sindikato.
Sra. Spanner: (ku un hari di sorpresa)Nunka esei a pasa, nunka esei a pasa. Por ta ku un hende a aserka e trahadonan skondi, esei mi no sa.
Wong: Por ta ku nan a hasie skondi, pero esei nos no sa.
Sra. Spanner: No ku nos sa?
Skol i Kom.: Si nan a hasie skondi nan lo tabatin un motibo pa hasie skondi?
Wong: Mi no sa.
Sra. Spanner: Nan mester a bisa anto.
Skol i Kom.: Si nan bisa, nan sa ku sr. Wong ta kontra sindikato, nan ta wordu kita for di trabou.

Bari i mòp

Skol i Kom.: Ora e muchanan bin mainta nan tin ku bari i mop e lugar?
Wong: Sigur!
Skol i Kom.: Dikon na Playa si tin hende pa

hasi e trabou ei i aki riba no tin?
Wong: No tin rason partikular. Na Playa tambe e mucha-muhenan ta hasi e trabou.
Skol i Kom.: Den e kontrakto ku e muchanan firma e trabou aki ta wordu konbeni?
Wong: Sigur. Tur hende ora e firma e kontrakto e ta bai di akuerdo pa hasi tal trabou.

Security i control

Den e ofisina nos por a mira un gran kantidat di pantaya di t.v. No por hasta riska bisa ku ni na TeleAruba no tin asina hopi kamara ni pantaya.
Skol i Kom.: E aparatonan aki, pakiko nan tei?
Wong: (ku un smile forsa) Hmmm. Pakiko nan tei?
Skol i Kom.: Kuanto nan ta? 20?
Wong: 20? Pakiko nan tei? Hmmmm. (Sr. Wong forsosamente ta buskando un kontesta). E kamaranan aki? Pa weita riba flur kiko ta pasando si tin hopi kliente of no tin of unda tin mester di yudansa.
Skol i Kom.: E kamaranan ta pa chek e trahadonan tambe?
Wong: Esei tambe ta kai bou di esei.
Skol i Kom.: Di kon e negoshi aki na San Nicolas so tin e kamaranan i na Playa no tin?
Wong: Wel, e negoshi aki tin mucho hopi burako, manera bo por a ripara. Tin un parti aki, un parti aya. Na e otro lugarnan nos tin intenshon di pone tambe, pero te ainda e lugar aki ta un testcase. Nan tei pa security i control.
Skol i Kom.: Ken ta sinta chek nan?
Wong: Ken ku ta.
Skol i Kom.: Ta berdat ku nan ta sinta chek i ta bai reklama e trahadonan ku nan no ta traha?
Wong: Tambe; esei ta internal affair. Si nan ta hasi fout bo ta bisa nan ku nan a hasi fout pa nan no hasie mas.
Skol i Kom.: E ta pa chek si tin kliente ta bai ku kosnan sin paga?
Wong: Tambe.

Security-guards

Skol i Kom.: Bo tin security-guards para na porta dilanti i porta patras. Tambe mi a kaba di mira un security-guard ta kana tras di un mucha-muhe ku a bin di warehouse. Pakiko e mester bai ku e mucha-muhe?
Wong: Security.
Skol i Kom.: Bo ta sospecha ku e mucha-muhe lo bai horta algo den e warehouse?
Wong: Wel, nos . . . eehhhhh . . . nos sa ku tin hende ta koi kos, nos no sa kén ta koi kos. Nos sa ku merkansia ta wordu tuma pasobra konstantemente nos ta haya kaha bashi den warehouse ku ta supose di ta kontene merkansia.
Skol i Kom.: Kier men ta e trahadonan ta koi e kosnan?
Wong: Si, pasobra e warehouse no ta asesible pa ningun hende di afo. Pesei nos tin e security measure ei. (Sr. Wong ta forsa un harí i a bira kora). Meneer ta masha bon informa di nos negoshi, masha bon (fada . . .). Kasi mi por bisa . . .
Sra. Spanner: (ta wak di abou i ta hari deskonfia) Aahhhhh, si!!
Wong: Kasi mi por sa, mi ta bisa ku tin inside help.
Skol i Kom.: Prome ku mi a kuminsa e artikulo aki mi a kana chek ta over di kiko mi ta skirbi pa bo no bisa mi ta gaña. Tur kos ta hechos, facts.

Wong: Aha, aha. Nos no ta gaña. Tur kos ku no ta inside secrets . . . eemmmm . . . mi por bisabo. (Sr. Wong ta bira intrankil, indigná) Ki punto mas meneer tin?

Reklamo

Skol i Kom.: E trahadonan mag reklama ora nan no ta di akuerdo ku algo?
Wong: Sigur nan mag reklama.
Skol i Kom.: Pero ora nan reklama sr. Wong ta bisa nan: "Ata e porta ei, si bo no gusta bo bai".
Wong: Depende ki e reklamo ta. Si e reklamo ta un koi kens, manera pa kita tur mi kamaranan.
Skol i Kom.: Mi no ta kere ku un empleado por bin reklama sr. Wong pa kita e kamaranan.
Sra. Spanner: Si!!
Wong: Reklamo??
Skol i Kom.: Sr. Wong por duna un otro ehemplo ku e trahadonan a bin reklama?
Wong: Kasi no tin reklamo. Ki otro reklamo nos por tin?
Skol i Kom.: Sra. Spanner mester sa pasobra e ta traha den negoshi.
Sr. Wong ta puntra sra. Spanner: Ki mas problema nos por tin?
Señora Spanner ta hisa skouder, sakudi kabes, habri boka manera e kier a hari i a bisa outomatikamente: "Ninguno".
(E kontesta aki a straña nos pasobra nos a tende ku ta señora Spanner ta hiba e kehonan over di e muchanan pa señor Wong)
Wong: Nos ta tin eehhhh . . . (aki el a pense bon i a keda keto) Boso mes por sa ki otro reklamo por tin.
Skol i Kom.: Nos no ta traha aki den.
Wong: Boso tin sufisiente informashon. Boso tin . . . E ta asina tiki ku ehhh . . . mi no por korda ni uno pa bisabo.
Skol i Kom.: Un kos mi a komprende ku e trahadonan no ta bin reklama pasobra nan ta haya un mal kontesta.
Sra. Spanner i sr. Wong hunto: No, di ningun manera.
Skol i Kom.: Sigur?
Wong: Sigur, sigur; nos ta un di e gerentenan mas liberal.
Skol i Kom.: Kiko ta pasa si nan bin reklama algo ku boso no ta gusta?
Wong: Nada. Si nan pidi p.e. fakansi den desember, nos ta bisanan ku no por.
Skol i Kom.: Awor si nan pidi oumento di salario?
Wong: Oumento di salario? Wel, te ainda ku mi sa ningun hende a bin pidi pa oumento di salario.

Bonus ta goodwill

Skol i Kom.: Kiko ta e salario minimo ku bo ta paga e trahadonan?
Wong: f. 350,— pa luna tur hende anke nan tin 16 of 21 aña.
Skol i Kom.: Ta berdat ku bo no kier pa e trahadonan bisa otro kuanto nan ta gana?
Wong: Wel, esei nos a pidi pa nan no papia ku otro pa bisa kuanto nan ta gana. Esei pa no kousa'rivalry'.
Skol i Kom.: Sr. Wong ta paga e trahadonan bonus?
Wong: No. Ningun hende tin derecho di bonus.
Skol i Kom.: Ta un goodwill di señor Wong pa duna bonus?
Wong: Ta un goodwill di nos pa duna bonus.

Skol i Kom.: Kier men esun ku bo kier bo ta duna bonus?
Wong: Sigur.
Skol i Kom.: No ta asina ku pasobra nan a bende un kantidat ku nan ta haya bonus?
Aki sr. Wong ta sakudi kabes pa nenga.
Skol i Kom.: Nan no ta haya ningun porsiento di e kantidat ku nan a bende?
Wong: No!
Skol i Kom.: Solamente salario?
Wong: (mas afirmativo ainda) Solamente salario!
Skol i Kom.: Tin oumento?
Wong: (un poko desgustá) No tin oumento!
Skol i Kom.: Si un hende kuminsa traha e ta gana f. 350,—. Si e keda traha 10 aña e ta keda gana mes tanto?
Wong: No; pasobra kada aña tin un 'adjustment' na 'cost-of-living' ku ta rekeri pa lei; tur aña set dor di gobierno.
Skol i Kom.: No ta hopi!
Wong: Mi mes ta keha di e persentahe ei, pasobra . . .
Skol i Kom.: E ta halto?
Wong: E ta mucho abou. E 'cost-of-living' sigur a subi mas ku esei.
(Ta masha remarkable ku sr. Wong mes ta haya ku loke e ta paga su trahadonan, esta salario minimo, no ta bastante, pero e no ta paga mas! Aparentemente su konsenshi ta remorde, pero e ansha pa saka mas ganashi, akosto di su trahadonan, ta mas grandi)

Ambiente di trabou

Skol i Kom.: Kon e ambiente ta entre e trahadonan? Nan ta sinti ku nan no por kuminsa algo pasobra nan sa ku tin otro ta bai bisa sr. Wong ku nan ta hasi algo malo?
Wong: No. Kasi no tin hende ta bin bisami kos.
Skol i Kom.: No ta asina ku tin ta spioná pa haya puesto mas halto?
Wong: No; e kosnan ei nunka, pasobra ta produkshon, kon nan ta anda, kon nan ta traha.
Sra. Spanner: (ku un hari inosente) No ta berdat, nos no tin tempo. Semper e doño ta bisa: "Mi'n tende nada".
Bo ta asina druk pafo ku bo no tin tempo pa bai spioná riba hende.
Wong: Mi nos mes no tin tempo pa spioná riba hende.
Skol i Kom.: I e kamaranan ei?
Wong: Esei no ta spion, esei ta kontrol. Tin diferensia entre spion i kontrol. I maske mi kier spiona mi ta spiona (ku enfasis) Ta mi business. Lo mi pas op, si algo pasa, ta mi falta.

"Mi ta skop bo"

Skol i Kom.: Sr. Wong a yega di menasá un trahado aki den?
Wong: Menasá? (asombra) Menasá?
Sra Spanner, ku un hari forsá i sarkastiko: Menasá?
Wong: Den ki forma? Kiko ta un menasá?
Skol i Kom.: Un amenasa personal; bisa e trahado: "mi ta dal bo, mi ta skop bo".
Señor Wong ta drai riba e stul, e ta bira kora i ta 'grijns'; e ta keda keto pa basta rato i despues ta bisa: Mi ta . . . no, kon mi por skop hende. (rabia) Ken ta "abo", ken ta "abo"?
Skol i Kom.: Un persona!
Wong: Na nomber?
Skol i Kom.: Un trahado!

Wat is dat toch, dat vele mensen maanden-lang in de weer zijn om op 25 februari 5 uur lang in de zon te lopen en de lucht van zweet, bier en verbrande koppelingen op te snuiven, dat is . . . nou gewoon . . .

CARNAVAL

foto rinus de graaff

Wat is dat toch, dat vele mensen maandenlang in de weer zijn om op 25 februari 5 uur lang in de zon te lopen en de lucht van zweet, bier en verbrande koppelingen op te snuiven, dat is . . . nou gewoon . . .

CARNAVAL

foto rinus de graaff

GRAWATA

Kada akto ku komisario Wiel efektua, kiko ku e bisa ku no ta na mucho agrado di e pueblo, bo ta tende mesora ta ken Wiel ta.

✱

Ta wordu bisa ku dia ku Van Agt a bishita e kria di bestia na Sta. Rosa awa a kuminsa yobe masha duro. Pa e no muha Van Agt a kore drenta e kura di porko i skonde p'e awa.

✱

Parse ku Betico kier bai reorganisa su kolegio di deputado despues di elekshon, Daniel Leo lo bai kas sigur pasobra e no ta bin reunion di partyraad i e ta uza palabra bruto na t.v.
Spoky Laclé: Pasobra e no por gaña mas. Ningun hende no ta ker'e i ademas di dia ku el a perde e pelea ku Watty Vos den kantor di loods, Betico no a perdon'e mas.
Nel: Nunka bo no por hay'e, ni na kas ni na ofisina. Semper e tin'reunion!
Caspar: Pasobra e no por atrae turista; turismo a bai atras.
Charro: Pasobra e no por defende e mal maneho di gobierno.
John: Pasobra e ta bin trabou lat ya ku e tin ku hunga ku e muchanan di e speelschooltje ku e tin na kas.

✱

Naar verluidt heeft ook minister Leo Chance een gevarenpremie aangevraagd. Ik heb tenslotte jarenlang als kapitein van een sleepboot gevaren' zo zou hij gezegd hebben. Deze gevarenpremie zou een terugwerkende kracht moeten hebben to 1 januari 1948.

✱

Mirando e hubentut ku ta na skol awendia nos ta pidi direktiva di nos sindikato pa kuminsa ku deliberashonnan serio ku gobierno pa e maestronan tambe por haya "gevarenpremie".

✱

John van der Kuyp kier pa nan fix un pida tereno p'e traha un kas banda di areopuerto. Parse ku e lo ta pensando: Den futuro ora kos kuminsa bira kayente ta djis kore krusa kaminda.

✱

Un delegashon di MEP a bishita e proksimo presidente di Venezuela pa chek kua lema nan por uza den e elekshon na Aruba. Luis Herera di: Tur, ku eksepshon di esun ku ta bisa: Correcto.

✱

Gobierno di Korsou a desaroya un filosofia nobo: Ta mas fasil pa duna hopi sen na poko hende, ku duna hopi hende poko sen.

✱

Parse ku e fontein banda di Bali a hoga, nos no ta mir'e mas.

✱

Nieuwe verrassingen in de politiek: ook Leo Chance komt op de lijst van de MEP, Betico Croes wordt lijsttrekker van de PPA, Trinidad schuift door naar de MEP en Virgilio Kock gaat naar de AVP.

✱

Alle amandeltjes op Aruba verdwenen? Mooi, dr. Tar Rahé gaat naar Curacao!

ABONNEMENT

Geachte lezer,
Als u zich wilt abonneren op Skol i Komunidat, vul dan onderstaand formulier in en stuur het zo snel mogelijk naar het volgende adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA, NED. ANT.

Wij verzoeken u uw check samen met het formulier te versturen.
Ook kunt u het geld storten op onze bankrekening: A.B.N. nr. 31.47.886.

JA. Ik wil mij abonneren op het maandblad Skol i Komunidat voor de prijs van:

☐ *Antillen:* *NAf. 12,50 per 10 nummers*
☐ *Nederland:* *NAf. 16,— per 10 nummers*
☐ *Overige landen:* *NAf. 17,— per 10 nummers*

(a.u.b. aankruisen wat op u van toepassing is).

NAAM: ....

ADRES: ....

....

Gelijktijdig ☐ *stuur ik een check*
☐ *stort ik het bedrag op uw bankrekening.*

Handtekening ....

ABONO

Kerido lektor,
Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA.

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

☐ *Antiyas:* *NAf. 12,50 pa 10 numero*
☐ *Hulanda:* *NAf. 16,— pa 10 numero*
☐ *Otro paisnan:* *NAf. 17,— pa 10 numero*
(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

....

Adhuntu mi ta ☐ *manda un check*
☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankario*

Firma ....